

ประวัติความเป็นมา งานประเพณีแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ตรุษจีน ปากน้ำโพ

เริ่มมีการแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพเกิดขึ้นหลังจากโรคห่า (อหิวาตกโรค) และฝีดาษระบาดเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2460 –2462 ชาวปากน้ำโพ ได้รับความเดือดร้อนมีผู้คนล้มตายและเจ็บป่วย เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุที่ว่าวิทยาการแพทย์สมัยใหม่ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ทำให้ชาวบ้านหันไปพึ่งหมอจีน (ซินแส) เพื่อช่วยรักษาโรค แต่ไม่สามารถหยุดโรคระบาดได้ ชาวบ้านจึงหันไปหาที่พึ่งจากเทพอารักษ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายและมีเหตุบังเอิญ ได้มีชาวบ้านบนบานต่อเจ้าพ่อเทพารักษ์ หรือปุนเถ่ากง เพื่อขอให้ปัดเป่าโรคร้ายไปจากหมู่บ้านและได้ทำการเชิญเจ้ามาเข้าทรง เพื่อทำพิธีรักษาโรคด้วยการเขียน “ฮู้” กระดาษยันต์ และนำไปเผาใส่น้ำดื่มกิน ปรากฏว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ โรคภัยที่ได้ดับชีวิตคนในหมู่บ้านได้หยุดการระบาดลงผู้คนปราศจากโรคภัย จนเป็นที่เลื่องลือถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อเทพารักษ์

ดังนั้นชาวปากน้ำโพ จึงได้ร่วมกันอัญเชิญเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ที่อยู่ในศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ มาแห่รอบตลาด เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และครอบครัวตั้งแต่นั้นมา

“งานประเพณีแห่ เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ปากน้ำโพ” ในสมัยเริ่มแรกนั้นมีวัตถุประสงค์ในการที่จะนำองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ แห่ไปในเส้นทางต่าง ๆ ในเมือง เพื่อให้ประชาชนได้สักการะและเป็นการปัดเป่าทุกข์ภัย เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่เมือง และชาวเมืองปากน้ำโพ โดยมีการแสดงในขบวนแห่บ้าง เช่น สิงโต ล่อแก้ว ๆ แต่ด้วยเหตุที่การจัดให้มีงานแห่เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ นี้อยู่ในช่วงของเทศกาลตรุษจีน ซึ่งเป็นบรรยากาศในช่วงของการเฉลิมฉลอง ดังนั้นจึงมีการจัดขบวนแสดงต่าง ๆ ลงไปในขบวนแห่ ในแนวของตำนานต่าง ๆ เช่น การแสดงตำนานพระถังซำจั๋ง เจ้าแม่กวนอิมฯ ซึ่งในเวลาต่อมาจึงได้มีขบวนแห่ที่ประสมประสานทั้งการแห่องค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ และการแสดงต่าง ๆ ให้เกิดเป็นความรู้สึก

ทั้งความเป็นสิริมงคล และการเฉลิมฉลองปีใหม่ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ชาวจีนจัดให้มีการไหว้ ในช่วงเทศกาลตรุษจีนอยู่แล้ว

ในปัจจุบันองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ ที่นำมาร่วมในขบวนแห่ ที่เรียกว่า “เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ” หมายถึงองค์เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ และเทพเจ้าต่าง ๆ ที่อยู่ในศาลเจ้า 2 แห่ง คือ

1. ศาลเจ้าพ่อ-เจ้าแม่หน้าผา ตั้งอยู่บนถนนโกสีย์ด้านเหนือ ริมแม่น้ำปิง ในบริเวณที่เรียกว่า หน้าผา ประกอบด้วย
  1. เจ้าพ่อ-เจ้าแม่หน้าผา หรือ “ปิงเถ่ากง-ปิงเถ่าม่า” หรือ “เปิ่นโถวกง-เปิ่นโถวมา” ในภาษาไทหล่า
  2. เจ้าพ่อกวนอู หรือ “กวงกง”
  3. เจ้าแม่สวรรณค์ หรือ “เทียนโหวเซี้ยบ้อ” หรือ “หมาโจ้ว” หรือ “เทียนโหวเซ็งหมู่” ในภาษาไทหล่า หรือ “หมาจู้” ในภาษาฮกเกี้ยน
  4. ใช้ซิ่งเอี้ย หรือ “ไฉ่เสี้ยนเหย” ในภาษาไทหล่า
2. ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลแควใหญ่ ต้นแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตรงข้ามกับตัวเมือง นครสวรรค์ ประกอบด้วย
  1. เจ้าพ่อเทพารักษ์ หรือ “ปิงเถ่ากง”
  2. เจ้าพ่อกวนอู
  3. เจ้าแม่ทับทิม หรือ “จួយ้วยเนี้ย” หรือ “ตุยโป้ยเหนี่ยว หรือตุยป้วยเต่งเหนียง” ในภาษาไทหล่า
  4. เจ้าแม่สวรรณค์

ประวัติความเป็นมาของศาลเจ้าพ่อ-เจ้าแม่หน้าผา

นั้นมีเรื่องเล่าต่อ ๆ กันมาว่า มีตายาย คู่หนึ่งได้ฝันเห็นว่ามีหญิงชรา ผมยาวเนื้อตัวเปื่อยกปอนมาบอกว่าลอยน้ำมาจากอยุธยาถึงนครสวรรค์หนาวมากขอให้เอาขึ้นจากน้ำที่เกาะ พอรุ่งเช้าจึงได้ไปริมแม่น้ำซึ่งมีลักษณะเป็นบริเวณน้ำวน ที่นั้นมีหน้าผาค่อนข้างสูงชัน ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “หน้าผา” ได้พบไม้จันทร์ดำขนาดกว้าง 1 ฟุต สูง 2 ฟุต แกะเป็นรูปเจ้าแม่ติดอยู่ซอกหินรวมกับไม้ที่แกะเป็นรูปอื่น ๆ ได้อัญเชิญขึ้นมาพร้อมกัน และได้สร้างศาลไม้เล็ก ๆ ไว้บริเวณริมแม่น้ำ

ต่อมา เจ้าแก้ววันเซ่ง เจ้าของโรงแรมง้วนเซ่ง และเจ้าของโรงไม้ขายกระดาน ได้ฝันว่ามีหญิงชรา ผมยาว มาขอให้ไปช่วยสร้างศาลให้ท่านเจ้าแก้ววันเซ่งฝันถึงเช่นนี้ 3 วัน จึงได้ไปบอกกับนายคุงเคี่ยม ให้ช่วยเดินทางหาเจ้าแม่ที่มาเข้าฝันวันแรก และวันที่สอง เดินทางหาเลียบบตามแม่น้ำขึ้นไปทางเหนือ เริ่มตั้งแต่ตรอกวิศวรรไทย (ปัจจุบันอยู่หน้าวัดนครสวรรค์) ขึ้นไปจนถึงบริเวณหน้าผาได้เห็นศาลไม้เล็ก ๆ ที่ได้สร้างไว้ชั่วคราว ที่ริมแม่น้ำ จึงได้ขอที่ดินชาวบ้านแถวนั้นสร้างเป็นศาลเจ้าให้ท่าน (บริเวณที่เป็นศาลเจ้าปัจจุบัน) และได้พัฒนามาเรื่อย ๆ จนเป็นศาลใหญ่

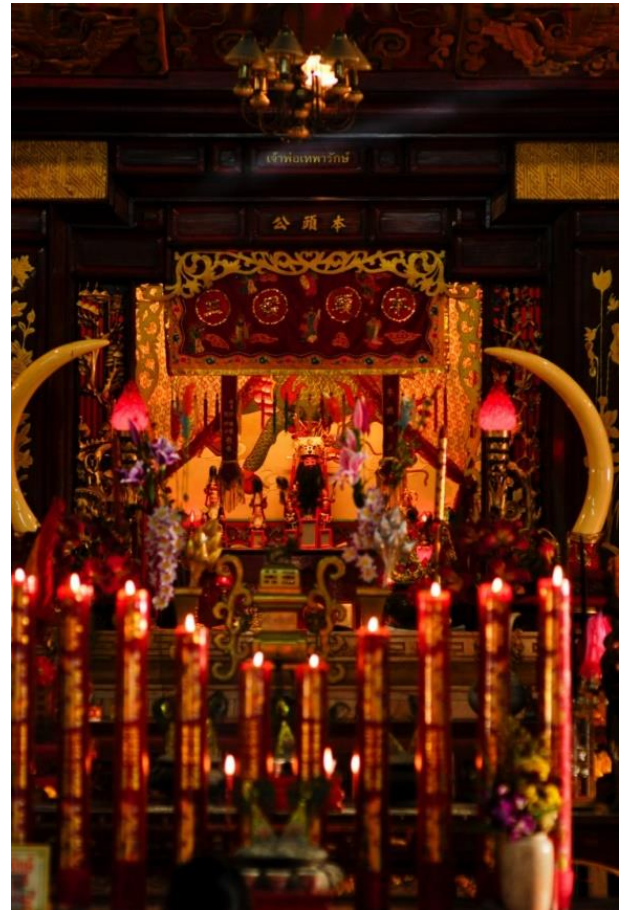
เจ้าแม่หน้าผา มีชื่อเดิมเรียกว่า เจ้าแม่ทองสุข หรือเจ้าแม่ลำดวนมีผู้คนทั่วไปนับถือ แม้แต่ลาวโซ่งก็เรียกว่า “เจ้าแม่ทองคำ” เนื่องจากรูปเจ้าแม่เดิมนั้นใช้ไม้จันทร์ดำแกะสลัก เชื่อว่าเจ้าแม่ชอบกิน

หมาก ปัจจุบันได้ปั้นรูปเจ้าแม่และเปลี่ยนเครื่องทรงเป็นแบบจีน และรู้จักกันในนาม “เจ้าแม่หน้าผา”

ประวัติความเป็นมาศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์นั้นเป็นศาลเก่าของชาวจีนนครสวรรค์ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ในการสร้าง แต่มีหลักฐานที่สามารถจะบอกอายุของศาลแห่งนี้ได้ คือ “ระฆัง” ที่อยู่ในศาลเจ้าแห่งนี้รอบ ๆ ตัวระฆังเขียนด้วยภาษาจีนโดย “นายหงเปียว แซ่ฝู” ได้นำมาจากตำบลแม่จิว อำเภอปุนเชียง เกาะไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน มาถวายไว้ที่ศาลเจ้าเทพารักษ์ เพื่อเป็นระฆังประจำศาล ประมาณปี พ.ศ. 2413 (ค.ศ.1870) (ข้อมูลจากแผ่นป้ายประกาศภายในศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์) และมีเรื่องเล่ากันว่า เดิมมีศาลเจ้าตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่าน (แควใหญ่) มีอยู่ด้วยกัน 2 ศาล เป็นศาลเจ้าพ่อกวนอู และศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ มีลักษณะเป็นศาลเล็ก ๆ อยู่บริเวณใกล้กัน สันนิษฐานว่าตัวศาลคงผุพัง ชาวปากน้ำโพจึงได้ร่วมกันตั้งศาลขึ้นมาใหม่ มีชื่อว่า “ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์”

ในช่วงการจัดงานเทศกาลตรุษจีน คณะกรรมการจัดงานจะตั้งศาลเจ้าชั่วคราวจำนวนสองศาลไว้ที่บริเวณถนนริมแม่น้ำ(ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา) ศาลแรกเรียกว่าศาลเหนือตั้งบนถนนอรุณกวี บริเวณข้างธนาคารกรุงไทย สาขานครสวรรค์ โดยอัญเชิญเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ จากศาลเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ หน้าผา มาประจำที่ศาลเจ้าชั่วคราวนี้ ศาลที่สองเรียกว่าศาลใต้ ตั้งบนถนนริมแม่น้ำซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำกับศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ และจะอัญเชิญเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ จากศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ มาประจำที่ศาลเจ้าชั่วคราวนี้ การตั้งศาลเจ้าชั่วคราวในตำแหน่งกลางเมืองนี้ ก็เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการมาสักการะเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ และเป็นการจัดงานฉลองเทศกาลตรุษจีนอีกด้วย